

Stanislav BEČVÁŘ, *Církevní správa v josefínské době a vliv vydání Tolerančního patentu na český venkov*, České Budějovice 2014, (bakalářská práce Ústavu archivnictví a pomocných věd historických Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích), 42 s.

Posudek vedoucí bakalářské práce

Církevní dějiny a stejně tak i dějiny církevní správy představují v posledních dvaceti letech badatelsky vděčné téma. Přesto se zde stále nabízí řada zajímavých otázek, ne zcela vyřešených problémů a komplikovaných témat, jejichž zkoumání přináší stále nové poznatky a pohledy i na zdánlivě známé skutečnosti, někdy pohledy značně neotřelé (např. Zdeněk R. Nešpor nebo T. Halík). Podobnou cestou, za využití primárních pramenů i sekundárních zdrojů, se rozhodl vykročit Stanislav Bečvář v bakalářské práci nazvané *Církevní správa v josefínské době a vliv vydání Tolerančního patentu na český venkov*.

Jak sám autor v práci uvádí, východiskem jeho zkoumání byly prameny úřední i narativní povahy. Z úředních dokumentů využil bohatě dochované informace zejména ze spisů regulovaného magistrátu a kriminálního soudu v Pelhřimově z fondu Archiv města Pelhřimov, pojednávající o výsleších tajných nekatolíků a o situaci v regionu po vydání Tolerančního patentu, dále ze spisů z fondů Vikariátní úřad Pelhřimov a Farní úřad Nová Cerekev (vše uloženo v MZA Brno–SOkA Pelhřimov). Vedle toho využil dostupné edice narativních pramenů pocházejících shodou okolností z téže oblasti a téměř z téže doby (originály uloženy vesměs tamtéž), které by bylo možné hodnotit jako ego-dokumenty. Jde o paměti dvou pelhřimovských měšťanů pocházející přímo z přelomu 18. a 19. století, o retrospektivně laděné paměti pelhřimovského děkana P. Vojtěcha Holého z poloviny 19. století (oboje ed. L. Martínková) a konečně také o paměti evangelického pastora z Moravče Jana Szalatnaye st. (ed. F. Hrejsa). Získal tak různé úhly pohledu na téma, které zkoumal, a to nejen od současníků a pamětníků těchto událostí, úředních osob i soukromníků, ale také od osob znajících tuto dobu tak říkajíc „z doslechu“, a stejně tak od katolíků i nekatolíků. Poznatky, získané z archivních pramenů, pak autor konfrontoval s výsledky dosavadních výzkumů v této oblasti, publikovanými prostřednictvím bohatě zastoupené sekundární literatury.

Výsledkem jeho snažení je bakalářská práce, která značně (a věřím, že i zdařile) vybočuje z dosavadní linie spisů o církevní správě, které na Ústavu archivnictví a pomocných věd historických dosud vznikaly, neboť je až esejistickým zamyšlením nad problémem osobní reflexe významné historické události jejími současníky a nad otázkou našich možností pochopení a vnímání přístupu tehdejších lidí k ní. Církevní správa josefínské doby je autorem nahlížena skrze osobní prožitky „správců“ i „spravovaných“. Díky tomu autor otevírá řadu nových otázek a nabízí i různé nové pohledy a nová řešení (někdy samozřejmě přímo volající po diskuzi), ale současně konstatuje, že tato řešení budou vyžadovat ještě mnohem širší heuristiku a hlubší analýzu, aby byla průkazná.

Členění studie odpovídá tomu, co bylo již řečeno shora. Úvodní pasáž (s. 4–11) je pojata jako přehled otázek a problémů řešených nejen církevním dějepiscetvím, ale i historií obecně o vztahu naší evropské civilizace k Bohu a k víře. Přehledově jsou zde uvedeny nejdůležitější studie, načež se autor věnuje rozboru a zhodnocení pramenů a literatury ke zvolenému tématu až po poslední dobu.

V druhé kapitole (s. 12–20) nazvané „Viditelné a neviditelné“ autor pojednal o viditelných problémech neviditelného světa, o pojmu „náboženství“ a jeho různých významech a chápáních, o různých projevech religiozity, o vstupu osvícenství a osvícenců na toto složité kolbiště, o vlivech absolutistického státu (katolického – na příkladu Francie a Rakouska, i protestantského – na příkladu Pruska) a sociální disciplinace na vývoj

společnosti, ale také o církevních reformách Marie Terezie a zejména Josefa II. a jejich dopadech, o postavení církve a roli, kterou jí státy začal přisuzovat, o „zaldňování“ dějin a o vztahu současníků k současným událostem a společenskému vývoji.

Tímto sledem úvah na všechna předestřená témata si autor současně připravil půdu pro třetí kapitolu (s. 21–35) „*Toleranční patent a Josef II. v paměti*“. Zamýšlí se zde již zcela konkrétně nad problematikou náboženské tolerance (uzákoněné patentem Josefa II. z r. 1781) na Pelhřimovsku, nad společenskými dopady tolerance pro tehdejší obyvatele jihovýchodních Čech a nad změnami, které přinesla do jejich každodenního života a jejich duchovního citění, religiozity, zaběhnutých zvyků i různých (veřejných či soukromých) rituálů. Všimá si osobních názorů těchto lidí, které našel ve studovaných pramenech, a tyto informace pak konfrontuje s jinými, z úředních zdrojů, nebo i s pohledem dnešních historiků. Podává tak zajímavý a plastický obrázek odlišných postojů různých skupin obyvatel Pelhřimovska k toleranci a samozřejmě také k „tolerovaným“.

Závěrečná pasáž (s. 36–37) přináší celkové zhodnocení právě různorodosti postojů a pohledů tehdejších lidí na studované období a také na hodnocení této éry. Autor zde neopomněl ani na svůj příští badatelský záměr, kterým by v jeho diplomové práci měla být sonda do života josefínského osvícenského duchovenstva v postavě pelhřimovského vikáře a novocerekvického děkana P. Vincence Josefa Rubricia.

Práce nepostrádá ani další nezbytné náležitosti (přehled pramenů a literatury, seznam použitých zkratk atp.). Předkládanou bakalářskou práci považuji za zdařilou. Její autor naplnil zadání a dá se říci, že je v řadě ohledů i překonal. S potěšením proto práci doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení stupněm **v ý b o r n ě**.

Pelhřimov, 29. května 2014

Mgr. Lenka Martínková, Ph.D.